

**Örüljete az Úrban mindig,
újra mondom örüljete!
(Fil 4,4)**

A Szent Család a gyermek Keresztelő Szent Jánossal (részlet)
– (Raffaello Sanzio) Copyright © Museo Nacional del Prado

Az Úr eljövételéről liturgiánkban

A latin eredetű advent fogalommal megfelelőségben áll a görög eredetű parúzia fogalma, amelynek jelentése: ittlet vagy megérkezés, vagy a rejtőzködő istenség, amely bizonyítja jelenlétét hatalmának megnyilvánulásával, vagy a kultuszban ünneplik mint jelenlévőt. Ebben az értelemben tesznek említést a pogány Dionüszioszról az epidauroszi gyógyítási beszámolókbán. Epidauros az ókor központi szanatóriumának számított.

Katolikus keresztény hitünkben Isten hozzánk jövetelének célja, hogy közöttünk lakjon szolidáris közösségvállalásban velünk mindenben. Az adventi időszak liturgiája bevezet minket a parúzia (eljövétel) fogalmának különböző jelentésrétegeibe, amelyekben az a közös, hogy az egyház lényege és létezése szerint az eljövendő Úrnak mint vőlegénynek a menyasszonya.

Eljövendő Istenünk az idő és az örökkévalóság Ura. Alapvetően fontos belátnunk, hogy a múltnak csak azért van maradandó jelentősége, mert a jövőbe mutat, és minden, ami döntő, a jelenben történik. Ezért nem nézhetünk tétlenül a jövő felé, mert tudatában vagyunk a jelen fontosságának és jelentőségének, hiszen csak a jelenben történő helytállásunkkal vagyunk képesek megnyerni a jövőt. (A vasúti csomópontokon is a vonat elindulása előtt állíthatják át a váltókat.)

Liturgiánkban megszűnik az idő múlta, jelenre és jövőre történő felosztása. Az adventi liturgiában az olvasmányrend és a könyörgések segítségével felidézünk az üdvtörténeti kinyilatkoztatás ószövetségi szakaszának várakozását a Messiás eljövételére. Ezért is oly nagy jelentőségű Izajás próféta könyvének olvasása és az Előfutárnak, Keresztelő Szent János tevékenységének felidézése. Az ő várakozásukat is leképezik advent hetei. Advent utolsó hete pedig Szűz Mária gyermekének, Jézusnak születésére irányuló várakozásának szépségében, meghittségében és bensőségességében részesít minket. Amíg az adventi olvasmányrend prófétáktól vett szövegeiben és Keresztelő Szent János igehirdetésében elsősorban Isten ítéletre érkezéséről és ennek következtében a világ új rendjéről hallhatunk, addig Szűz Mária esetében az Emmanuel születésén van a hangsúly Iz 7,14 értelmében.

Emmanuel már közénk született, mégis karácsony előtt minden évben ünneplünk adventet. Mire várunk még, és mi történik majd karácsonykor? Advent utolsó hetének liturgiájából ismerősen csengenek az Ó-antifónák, amelyeket utánozhatatlan szépség hat át. Minden Ó-antifóna a „Jöjj el!” kéréssel fejeződik be, amely újra és újra kifejezett esdeklés a megváltásért. Miszti-

folytatás a 2. oldalon ►

folytatás az 1. oldalról

- kusaink meglátása alapján a Messiás eljövetele magában hordozza annak esélyét, hogy Ő megszülethessen minden ember szívében. Minden keresztény így válhat hasonlóvá a Megváltó Édesanyjához.

Mi köze az Úr karácsonyi eljövetelének a világ végi eljöveteléhez? A kérdésre csak akkor találunk feleletet, ha figyelembe vesszük, hogy a Megváltó világra születése és világvégi eljövetele között gyakran teszünk említést Jézus eljöveteléről, sőt azt kérjük, mint például az étkezés előtti imában; pünkösdkor a Szentlélek eljövetelét kérjük imáinkkal és énekeinkkel; minden szentmisében az átváltoztatás előtt kérjük az Atyától a Szentlélek kiárasztását (epiklézis) az előkészített ado-

mányokra. Felismerhetjük tehát, hogy hitünkben nemcsak az első és a második eljövetelekről beszélünk, hanem mindig újra számolunk a Szentháromság Egy Isten érkezésével, és ezt kérjük.

Belátható tehát, hogy megváltásunk minden titkának ünnepe és minden szentmise jelenti az Úr eljövetelét az első és a világ végi eljövetele között. A kereszténység ezért paruzia-vallás. Ennek a megállapításnak a legintenzívebb kifejeződésével a Jelenések könyvének végén találkozhatunk: a Lélek (szolidárisan imádkozik az egyházzal) és a menyasszony (az egyház) ezt kiáltja a vőlegénynek (Jézus Krisztusnak) „*jöjj el! Aki hallja, mondja: Jöjj el!*” (Jel 22,17). ■

Krakomperger Zoltán plébános

Az igazi szeretet

Az igazi szeretet önzetlen, csendes. A világ azzal küszködik, hogy kevés a szeretet. A szeretet valósága jelen idejű, most kell szeretni és nem majd. Az ősegyház testvéri szeretete példaértékű volt. Felkapták a fejüket az emberek, mondanánk mai kifejezéssel. Csodálkoztak: „Nézzétek, mennyire szeretik egymást!” – mondogatták Az élet olyan, hogy sok minden változik, hullámozik az, amit elvár az Úr. Elmúlik egy-két generáció, és az utódok már nem olyan lelkesek. Az üldözések egyrészt erősítették a kapcsolatokat, de akadtak visszahúzódnók. Nem mindenki vértanú típus. Az üldözések megszűnte után tömegek léptek be az Egyházba, de a lelkület-formálás lassan ment. Az ősök hagyományát lassan feladták a frissen megtértek. A keresztény hit erősödését befolyásolták a hatalmi viszonyok: „akié a föld, azé a vallás” elve gátolt vagy segített. Megújulást hozott egy-egy időre a szerzetesek lelkes csapata, de működésüket gáncsolta a világi hatalmak beleszólása. Sok visszahúzó erő jelentett a világias szellem. Elhitették az emberekkel, hogy itt a földön lesz a paradicsom. Hamis ideológiák kaptak lábra, hogy a tudomány, a technika, a mesterséges intelligencia megold majd minden hiányosságot.

Nemcsak a templomok ürültek ki, hanem a fogalmak, emberi lelkek is. Nemcsak elszürkültek az olyan fogalmak is, mint a szeretet, hanem ízetlenné, súlytalanúvá és a tanítások üresen kongóvá váltak. Kérdés, ki olvassa, ki hallgatja és ki váltja tette a jézusi parancsot: „Úgy szeressétek egymást, ahogy én szeretlek titeket!”

Az igazi termést nem a nagy külső teljesítmények jelentik, hanem a belőlük áradó szeretet. Bármit tesszünk is, az csak akkor válik termékennyé, ha szeretetben tesszük. Az általunk kimondott szavak csak akkor hoznak termést, ha a szeretet szavai. Az általunk írt könyv csak akkor segít, ha szeretet járja át. Terméketlen marad és szétesik a nagy erőlködés, ha nincs benne szeretet. A gyümölcsöt termő szeretet csak akkor árad belőlünk, ha egygyé válunk Krisztussal.

Szeretetünk alapja és forrása Jézus. Akkor és úgy válik személyessé, vonzóvá és érezhetővé, nem csupán feladattá és parancssá, ha benne maradunk. A gyümölcs jellemzi a fát és bizonyítja a gyökér működését. A Jézusban-maradás megment a meddőségtől, ízetlen gyümölcstől. Munkálkodni kell azon, hogy ne csak nézzünk, hanem lássunk is: meglátni a magban a

jövőt, az emberben a vágyakozást az éltető szeretetre, a teremtet világban az Úr jóságát, és közelségét. Az Úr nagy kincseket és értékeket bízott az emberre. Felemelt bennünket munkatársaivá, nem féltékeny a teremtményeire. Az Úrral való kapcsolatra a bensőségesség, a barátság jellemző. Felemelt bennünket a szolgaságból a barátság szintjére.

„Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint, ha valaki életét adja barátaiért.” (Jn 15,13) Szeretet kell ahhoz, hogy meghalljuk az elhagyatottak, a senkinek se kellőknek a sóhajtozását. A szeretet töri össze a süket-ségünket, ahogy utalt Szent Ágoston a megtérésére. A szeretet tompítja a kevélységet, önzést, figyeltet arra, hogy mindenkinek megadjuk azt, ami neki jár. A szeretet eszünkbe juttatja azt, hogy kire kellene ajtót nyitnunk, hiszen a személyesség többet jelent a „hogya?” kérdésként. Szeretet kell, hogy megtöltse beszédünket erővel, léttel, kedvességgel, ne csak utasítással oldja meg és hárítsa el a bajt. A szeretet élővé tesz

egy kapcsolatot, és kimondatja velünk: jó hogy látlak, találkoztam veled, meghallgattál! Valaki megjegyezte, azért van sok beteg, mert kevés a szeretet. Tudnunk kell, hogy a szeretet két irányú. Mindig kérni kell Jézust, hogy töltse be szívünket, hiszen Ő is utalt arra, hogy azért jött, hogy tüzet gyújtson a földön. Élő és éltető szeretet forrásává kell lennünk Vele.

Lássuk, mi élteti a szeretetet?

1. Az adás, ajándékozás.
2. Ennek csúcsa az életadás másokért: például Jézus Krisztus kereszttáldozata és a vértanúk halála.
3. Jézus életét adta az emberekért, de az Oltáriszentségben és a szentségekben is magát adja, táplálja szeretetünket.
4. A szeretet szeretetet szül.
5. Az odafönt valók éltsenek.
6. Gyakorolni kell a szeretetet. Ne tudja a jobb kezéd, mit tesz a bal!

Tűnődjünk el az alábbi versen!

Túrmezei Erzsébet:

A harmadik

Valamit kérnek tőled,
Megtenni nem kötelesség-
Mást mond a jog,
Mást súg az ész.
Valami mégis azt kívánja: Nézd
tedd meg, ha teheted!
Mindig arra a harmadikra hallgass,
mert az a szeretet.
Messzire mentél,
Fáradt vagy, léptél százat.
Valakiért még egyet kellene,
De tested, véred lázad.
Majd máskor! – nyugtat meg az ész -
És a jog józanságra int.
De egy szelíd hang azt súgja megint:
Tedd meg, ha teheted!
Mindig arra a harmadikra hallgass,
Mert az a szeretet.
Valakin segíthetnél

Joga nincs hozzá. Nem érdemli meg.
Tán összetörte a szívedet.
Az ész is azt súgja: Minek?
De Krisztus nyomorog benne.
És a szelíd hang halkan újra kérlel:
Tedd meg, ha teheted!
Mindig arra a harmadikra hallgass,
Mert az a szeretet.
Ó, ha a harmadik,
egyszer első lehetne,
és diktálhatna, vonhatna, vihetne !
Lehet, elégnél hamar,
Valóban esztelenség volna.
De a szíved békességről dalolna,
s míg elveszítenéd,
bizony megtalálnád az életet!
Bízd rá magad arra a harmadikra!
Mert az a szeretet!

A cikket közölte: Orosz Lőrinc ny. plébános

Hittanos kirándulás

N yárvégi kiránduláson vettek részt a Szent Anna székesegyház hittanosi Budapestén. A kirándulás a Margit-szigeten kezdődött: Megtekintettük a hajdani domonkos kolostor romjait, majd Árpád-házi Szent Margit közbenjárásáért imádkoztunk a sírjánál.

Óbudán az MTVA látogatóközpontjában folytatódott a program. Először a rádiózás és televíziózás történetével ismerkedtünk meg. Majd bemehettünk egy TV stúdióba, ahol bepillantást nyerhettünk a kulisszatitkokba: hol készülnek a különböző témájú műsorok, hogyan változtatják meg a műsorok témája szerint a háttérteret, a stúdió hangulatát. Végül a látogatói stúdióban magunk is kipróbálhattuk egy rövid jelenet szinkronizálását, és híradót is készíthettünk. Kipróbáltuk a szélgépet, az ajtónyikorgatót, és a sűgőgépes kamerát is.

A program végén vendégségbe mentünk a TV maci szobájába, majd Süsüvel, a kedves egyfejű sárkánnyal is találkoztunk.

Sok élménnyel, tapasztalattal, új ismeretekkel gazdagodtunk a tartalmas nap végére.

Gyarmatiné Komolai Marica

Lapzárta

Következő számunk 2025. március 5-én, Hamvazószerdán jelenik meg. Kérjük, hogy a megjelentetni kívánt cikkeket 2025. február 9-ig küldjék el az impresszumban megadott e-mail címek egyikére, vagy személyesen adják le a plébánián. A beküldött cikkek végén szerepeljen az írás szerzője. A mellékelt képeket mindig külön fájlban kérjük, nem a szövegbe ágyazva!

Aki fényt hagyott maga után

(MÉZES JÁNOSNÉ RÉDAI IRÉN HALÁLÁRA)

Mécs László pap és költő szavai jutnak eszembe: „Az élet örök búcsúzás. / Ó, bárcsak tudnánk távozáskor / fényt hagyni, mint a Mesias...” vagy amint a következő versszakban írja: „fényt hagyni, mint a jó anyák.”

Irénke minden bizonnyal fényt hagyott maga után: a hit fényét, a tiszta, becsületes, munkás élet fényét, a Szűzanya szeretetének fényét. Hagyta ezt hagyatékba mind a hat gyermekének és általuk a 33 leszármazottnak, a dédunokákkal bezárólag.

Számára már biztosan kitárták a „gyöngykaput fehér angyalkezek” – mondhatjuk Túrmezei Erzsébet szóképével.

Irénke! Adjon a Jóisten örök nyugodalmat, és az örök világosság fényeskedjék neked!

Bérces Mária

Anyagi...

Az anyagiasság megvakít minket:

kiszúrja szemeink, - s ott elfolyik agyunk...

Amit csak lehet... meg akarunk szerezni mindent!

Olyanokat is - miket igazán nem is akarunk:

a fogyasztói társadalom hajt, kerget maga előtt;

ittlétünk is véges: ezért gyorsan! Mielőbb, mielőbb!!

Munkába, vagy görbe utakra

hajszoljuk magunkat:

másokkal így tudatva,

hogy vagyunk: „valakik”, - s e tudat

éltet, - és színes, mint a szappanbuborék,

közben már lelkünket elfeledtük rég'!...

Isten csókját kerüljük,

hangja miatt viasszal tömjük be fülünk,

szerzünk és költünk: egy az ügyünk,

pedig ez kevés... Erőnkkel befűtünk,

mégis titokban sokat fázunk,

és Isten betakaró palástjára vágyunk...

Dr. Szluha Gyula Antal

Egy helyén levő abszurd dráma

GONDOLATOK SAMUEL BECKETT (1906 – 1989) GODOT-T VÁRVA CÍMŰ DRÁMÁJÁRÓL

Két csavargó férfi (frakkban, kalapban) jelenik meg a sivár színen. Öltözetük arról árulkodik, hogy „voltak szebb napjaik” is. Komor színpalak, amelyeken feliratok (a műből vett idézetek) láthatók, s ahová a szereplőknek is lehet írniuk. Korábbi kiadásban Godot-ra várva címmel volt a fordítás. De itt a Godot-t várva T-jéből könnyen lehet akasztófát rajzolni. Gondolom, ez volt a rendező (Szabó K. István) célja, hiszen a szereplők emlegetik, hogy fel kellene akasztaniuk magukat. (Ezt végül is nem teszik, nincs eszközük, módjuk megtenni.)

(Az eredeti írói alkotásnak utána olvastam az Európa Diákkönyvtár sorozatban, az Európa Könyvkiadótól Budapest, Kolozsvári Grandpierre Emil fordításában.)

Ki a két „csavargó”? Estragon és Vladimir. De Estragon például szólítja Didinek, Dodónak is Vladimirt. Két egymásra utalt ember, akiket az köt össze, hogy várniuk kell Godot-ra. Nem világos, hogy ki Godot, és mit várnak tőle, de a God kezdet az angolban Istent jelent. (Beckett-ről tudjuk, hogy ír származású volt, de hosz-

szan élt Párizsban, közel 50 évesen itt lett híressé s mondhatni irányzat teremtvővé a világirodalomban: az abszurd dráma megteremtőjévé, művelőjévé.)

Várakozás közben „hőseink” (de inkább „antihősöknek” mondhatjuk őket), hol egyetértésben, hol civalkodva beszélnek egymással, hol civilizált, sőt emelkedett hangon, hol triviális, ocsmány szavakat használva. Párbeszédüket két új szereplő érkezése teszi érdekessé: Pozzoé és Luckyé. Pozzo kötélén vezeti és vezényli Lucky minden mozdulatát, cselekedetét. Lucky széket hord, élelmiszerrel teli kosarat cipel stb., minden parancsnak engedelmeskedik, mint egy rabszolga. A fő dolog számára, hogy megmaradhasson Pozzo szolgálatában, aki disznónak nevezi őt, s egyéb alantas kifejezéseket használ rá. A hús a Pozzoé, a csont Luckyt illeti meg. Estragon és társa pedig a csontot elkéri (Pozzo tanácsára) tőle és nekiesnek az „evésnek”. Pozzo őket sem tekinti embernek, legfeljebb „emberszabásúaknak” nevezi Estragont és Vladimirt. Gőgjében és hiúságában elvárja, hogy alázatosan kérleljék meg,

ha kérdeznek tőle valamit. Luckyt azzal is megalázza, hogy táncolni, sírni vagy gondolkodni kényszeríti. Lucky „gondolkodása” hosszú monológ, (ilyenkor a kalap a fején kell, hogy legyen). Ekkor többek között arról „elmélkedik”, hogy míg az emberek egyre inkább edzik a testüket, jellemükben egyre kisebbek lesznek. Erre a gondolatra Estragon úgy reagál később, hogy cipőjét el akarja hagyni, mert ha őt szorítja, a későbbi nemzedék kisebb lesz, és annak a lába is kisebb, tehát majd használhatják az ő cipőjét.

Estragon és Vladimir, később újra találkozik az addigra megvakult Pozzóval (akinek jelleme még most sem változott meg). Előbb arra gondolnak, hogy jó pénzért segítenek rajta, de végül pusztá kegyelemből teszik ezt, s nem csak Pozzon, hanem a teljesen kimerült, legyengült megnémult Luckyn is segítenek. Aztán Pozzóék távoznak. Ők újra kettesben maradnak, mint korábban, civódva/megbékélve, várakoznak. Hiszen, ha Godot megérkezne, s ők nem várnák, megbünteté né őket...

Más abszurd drámaírókat is idézve tanulmányában (Gorkij, Brecht, Miller, Dürrenmatt), Földényi F. László kritikus írja a 20. század drámairodalmáról – ami különösen áll a II. világháború utáni, előbb emlegetett alkotókra ill. alkotásokra: „...a dráma immár nem a nagy, egységes stílus ígézetében születő műfaj, hanem a tö-

redékek világának, a kimeríthetetlennek és megformálatatlannak tűnő tényvilágnak a szolgálatában kell, hogy álljon...” Itt nincs egyértelmű igazság, csak egyéni látásmód van.

Lehet minden alkotást többféleképpen értelmezni. Tény, ami megfigyelhető a drámában, hogy Vladimir és Estragon ismerik az üdvözült lator történetét, beszélnek Jézusról, sőt Estragon egyenesen kijelenti, hogy ő mindig Jézushoz igazította az életét. Láttuk, hogy tudnak jószívűek, könyörületesek lenni, még ha olykor nyerseks, durvák is. A darabban szóba jön a sok ezer ember pusztulása. (A háború áldozataira, vagy a koncentrációs táborokra gondolhatunk.) Tény azonban, hogy Vladimírek tehetetlenek, nem is próbálnak semmit tenni. Szavaikban nagyon sok a „nem tudom”, „nem emlékszem”. Amikor kimondják a „menjünk”, „induljunk” szavakat, az írói/rendezői „utasítás” mindjárt ez: „Nem mozdulnak.”

Miért adtam a címet: Egy helyén levő abszurd dráma? Mert a színészi játék, Seress Zoltán és Bakota Árpád Estragon és Vladimir alakítása, de a többi színészi megformálás is, a rendezés – a korábban említett rendező, Szabó K. István munkája –, a díszletek, a kosztümök és kellékek, minden a helyén volt, illett a darabhoz.

Az előadás gondolkodásra készítette a nézőket, akik vastappsal köszönték meg az élményt.

Bérces Mária Klára

Valaki másnak a szemével...

Miben különbözik az az ember, aki egész életét az imádságnak szenteli attól, aki közömbös e tekintetben? Külsőleg semmiben. Reggelenként fölkel, jön-megy, táplálkozik, ahogy mások is. A különbség belül van. Neki az imádság: teremtés, s ez fontosabb számára egyéni életének minden más eseményénél. Milyen megcsúfolása volna az imádságnak, ha benne valamiféle hasznossági szempont vezetné. Akkor saját énünk kivetítése volna, sőt Istennel való alkudozássá válna. Akár békés szemlélődés, akár belső küzdelem legyen is az imádság, egyképp ahhoz segít, hogy a gyermek egyszerűségével idebizzunk mindent.

A kitartó imádságból aztán erőt nyer az ember más küzdelmekhez: hogy biztosítsa övéinek a megélhetést, hogy megváltoztathasson társadalmi szerkezeteket. (...) Mert az imádkozó ember sohasem menekül el az események és az emberek elől, hanem más szemmel,

– amit valaki Más kölcsönöz neki –, nézi őket. Ha az ember kétségbeesetten önmagát keresi, ha nem fordítja el a tekintetét önmagáról, akkor magával ragadja az élet kevélysége, annak minden kísérőjelenségével: a törtéttel, a karrierizmussal, a sikerhajhászással együtt. Ha azonban teret enged magában ennek a másféle látásmódnak, akkor már csak az egyetlen valóság számít. Minden azon múlik, hogy milyen szemmel nézzük magunkat, a többieket, az eseményeket. Végső soron belőlünk indul ki szinte minden, ami velünk történik. Vagy az élet kevélysége lesz egzisztenciánk motorja, s uralkodni vágyunk az emberek és dolgok fölött (akár a pénzünk révén, akár anélkül), vagy pedig a krisztusi szemlélet irányítja tekintetünket. Akkor megnyílik előttünk az élet odaadásának útja.

Roger testvér (1915–2005), Taizé alapítója

Szent Erzsébet-napi gyerekdélélőtt

November 16-án Szent Erzsébet-napi gyerekdélélőttöt tartottunk hittanos gyerekeinknek. A délélőtt folyamán a résztvevők megismerkedhettek Szent Erzsébet életével, a középiskolás ificsoprt tagjai az elsősegély alapjait mutatták be az

érdeklődőknek. Kézműves foglalkozás keretében a lányok rózsát, a fiúk lovacskát készítettek. A délélőtt lezárásaként az összegyűjtött szándékokért imádkoztunk, majd Zoltán atya Szent Erzsébet-napi kenyérmegáldást tartott.

Feketéné Nagy Magdolna hittantanár

Bihari kirándulás

Október 23-án a Szent Anna-székesegyház egyetemi ifjúsági csoport tagjai Zoltán atya vezetésével partiumi kiránduláson vehettek részt. Az egy napos út célállomása Hegyközszentimre volt, de útközben több települést is megtekintettünk.

Az első megállónk Biharon volt, ahol Zoltán atyának köszönhetően megismerhettük a falu történetét, illetve annak jelentőségét, valamint megcsodálhattuk a város művészettörténeti jelentőséggel bíró templomát is. Ezt követően pedig a bihari földvár felé vettük az irányt, ahol egyik magyar szentünk, Imre herceg a gyermekkorát töltötte. Itt lehetőségünk volt megismerkedni a hely történelmével, illetve természeti szépségeivel. A déli harangszó ezen a történelmi helyen ért minket, így az Úrangyala imádság elmondása után indultunk tovább.

Ezt követően megérkeztünk Hegyközszentimrére, az úticélunkhoz. Felsétáltunk a monostoros helyre, ami nevét a Szent Imre herceg tiszteletére felszentelt középkori kolostorról kapta. Meglátogattuk a falu református templomát is, ahol széleskörű ismertetést kaptunk a templom történetéről. A templomkertben látható Szent Imre mellszobra.

Utolsó előtti állomásunk Szentjobb volt. A falunak a neve is nagyon különleges, hiszen ezen a helyen őrizték sokáig Szent István király Szent Jobbját. A kézereklyéről elnevezett faluban, Mercurius, a székesfehérvári királyi bazilika örkanonokja szolgált 1061 körül. Májer nyik Mihály, a falu plébánosa rengeteg érdekességet tárt fel előttünk a falu történetéről.

A hosszú, de lelkileg feltöltő nap végén a hegyközszentmiklósi gyógyfürdőben fejeztük be kirándulásunkat. A környék híres a termál- és gyógyvízéről a balneológiai és geotermikus adottságainak köszönhetően. Utolsó programunk után visszaindultunk Debrecenbe. A hazaút során beszélgettünk, rózsafüzért imádkoztunk és Taizé-i énekeket énekeltünk.

Ez a kirándulás egy csodálatos és maradandó élményt jelentett a plébánia egyetemi ifjúságának, amiért nagyon hálásak vagyunk. Nem csak kikapcsolódást jelentett a rohanó, szürke hétköznapiak után, hanem lehetőségünk volt feltöltődni a közelgő vizsgaidőszak előtt is.

A résztvevők

Mit ettek elődeink – ételmaradványok hazánk területéről 1. RÉSZ

A Debreceni Lutheránus Szabadegyetem szervezésében került sor 2024. október 20-án Debrecen, Miklós u. 3. szám alatt Dr. Gyulai Ferenc professzor előadására. Minden érdeklődőt, akik bár nem tartoztunk az egyházközséghez, nagy szeretettel és terített asztallal fogadtak.

Asztalos Richard igazgató lelkész köszöntötte a megjelenteket, és Dr. Dévai György professzor bemutatta az előadó Gyulai Ferenc régész-archeobotanikus professzort, aki bevezette a magyar egyetemi oktatásba az archeobotanika nevű tantárgyat.

Pár perc elteltével ezredéveket repültünk vissza a régészeti korokba. Az ember már a legrégibb idők óta folyamatosan használja a környezetében előforduló növényeket, hogy azokból ételt készítsen. A kultúrnövények megjelenése biztos alapot jelentett a különböző kultúrák fejlődése számára. Hol és milyen körülmények között maradtak fenn és hol találhatók ilyen maradványok? Megállapítható-e összetételük, tudunk-e következtetni készítési módjukra? Különleges körülmények között (tűz általi szenülés, vízborítás, rendkívül száraz mikroklíma) azonban lehetőség van rá, hogy fennmaradjanak.

Az élelemiszermaradványok önálló formában (liszt-, kása-, kenyér-maradványok), vagy tárgyakhoz kapcsolódóan (fém tárgyak felületén, kerámia-edények és kerámia-töredékek belső falára, peremére, aljára tapadva) fordulnak elő. A speciális kémiai előkészítést igénylő mikroszkópikus feldolgozások eredményeképpen lehetővé válik, hogy a maradványban lévő növényi és állati eredetű részek (szöveti maradványok, edénnyaláb-töredékek, pollen, spóra; növényi és állati eredetű részek) akár több ezer év múltán is felismerhetővé váljanak. Az élelmiszermaradványok vizsgálata nagy kihívást jelent. Az elemzéseknél egyszerre van szükség a botanikai, vegyszeti és gasztronómiai ismeretekre.

A temetőfeltárások során a sírokban talált edények azt sugallják, hogy a túlvilágra vezető hosszú út előtt étellel és itallal látták el az elhunytat. Vajon így van-e, és milyen ételeket tettek a halott mellé?

Az őskori ételek

Az őskori háziasszony meglehetősen sok időt fordíthatott arra, amíg a gabona ételként az asztalra került. Ha figyelembe vesszük, hogy az egykori háziasszony min-

dennapi teendői közé tartozott a vízfordás, tűzrakás és annak fenntartása, a bőrök és a rostonvények feldolgozása, a szövés, a ruhavarrás, a gyógyfüvek és más növények gyűjtögetése, a főzés és a sütés, úgy azt mondhatjuk, hogy akármennyire hosszú időnek tűnik is az őskori búzák tisztítása (pelyvátlanítása), mégsem jutott erre sok ideje.

Ma már el sem tudjuk képzelni, hogy a liszt ne gabonából készüljön. Pedig ez korántsem olyan természetes, mint hisszük. A történelem előtti kultúrák népei nem ragaszkodtak annyira a termesztett növényekhez mint manapság, hanem megpróbálták a gyomnövényekkel is együtt élni. Nem törekedtek a gabonafélék között és azok környezetében előforduló gyomok mindenáron való pusztítására, hanem igyekeztek közülük a számukra hasznosakat kiválogatni. Pl. a rozs és a zab is eredendően a búzafélék gyomnövénye volt, míg nem azokból kiválogatva önálló kultúrnövényté váltak. Még a konkoly magokat is kenyérbe sütötték kis mennyiségben, és pálinkát is főztek belőle.

Az Alföld egykori természeti képe jelentősen különbözött a maitól: nyílt vizek, lápok, mocsarak, erdők, mezők tették változatossá. A késő népvándorlás és a honfoglalás korában a történelmi Magyarország területének csak egynegyed, a mai ország területére vetítve csak egynegyed részét borította időszakosan vagy folyamatosan víz. A neolitikum óta folyamatosan lakott ez a vidék.

A régi kor gabonaféléinek elemértartalma, de különösen az *ősi alakoré* jelentősen, egyes esetekben (pl. vas, cink) nagyságrenddel felülmúlja a ma termesztett gabonafélékét. Bár az ősi gabonák hozam tekintetében elmaradnak a ma termesztettektől, de beltartalmi érték, ellenállóság tekintetében mindenképpen felülmúlják azokat.

A pelyvás búzákat a nagyobb hozamú csupasz vetési búza csak évszázadok alatt tudta kiszorítani a termesztésből. A nagyhírű alakor búzafaj nyolcezer éves pályafutása véget ért, kiszorult a termesztésből és visszaalakult gyomnövényté. Szalmasárga, vékony, de erős szalmáját a szalmakalapkészítők igen kedvelték. A jellegzetes kalotaszegi szalmakalapok alakor szalmájából készültek.

Az alakor termesztésének projektjét 1995 októberében indította be Gyulai Ferenc professzor szarvasgei biohistoria telepén. Az alakor megmentése sike-

rült! Szarvasgedei alakor búza néven államilag elismert fajtává vált.

Italmaradványok

A régészeti feltárásokból italmaradványok úgyszólván soha nem kerültek elő. Ennek az oka, hogy az őket felépítő anyagok: elsősorban víz, alkohol és egyéb szerves anyagok igen érzékenyek a környezeti behatásokra, és rendkívül gyorsan lebomlanak. Az emberiség legősibb itala a sör. Valószínű, hogy ismerete közel egyidős a gabonatermesztéssel. A kora vaskori fejedelmi sírban talált italmaradvány Közép-Európa legkorábbi bormaradványa, ráadásul abból az időből származik, amikor még nem élt itt borszőlő. A szó szoros értelmében vett „fejedelmi ital” valószínűleg mediterrán vidékről került ide.

A bronzkori szamócatorta!

Az őskori ételmaradványok sorában kétségtelenül a legjelentősebb helyet a Balatonmagyaród-Hídvégszűz-kő bronzkori halomsíros kultúra (i. e. 1200) egyik hulladékgödreből származó ételmaradványok foglalják el. Az ásatáson mintegy 2 méter mélységben egy

gödör alján szenült szerves maradványokat találtak. Az ebből vett földmintában valamennyi, a bronzkorban kedvelt főzeléknövény magjai: borsó, cicorlencse, szegletes lednek előfordultak. Emellett köleskása maradvány és madárcsontok is kimutathatók voltak. A műszeres analitikai vizsgálatok és mikroelem-, aminosav- és zsírsavelemzések arra a következtetésre vezettek, hogy itt sütőipari lisztminőségű búza- és köleslisztből, sertézsír és tojás felhasználásával készült szamócatorta maradvány került elő. Ez a bronzkori szamócatorta fontos kultúrtörténeti emlékünkné. Európa egyik legrégebbi finomsüteménye bepillantást enged az őskori ember mindennapi életébe.

Végezetül álljon itt mintegy emléket állítva az őskori háziasszony gasztronómiai tudásának a bronzkori szamócatorta rekonstruált receptje, bizonyítva azt, hogy már több ezer évvel ezelőtt is milyen magas szintű kulináris tudással rendelkeztek az itt élők. Minden próbálkozás ellenére szinte reménytelen vállalkozásnak tűnhet készítésének körülményeit és ebből következően a finomsütemény hajdani ízeit visszaadni, amely egykoron pelyvás búzák és köles őrlőkövön finomra őrölt lisztjéből, vadon élő madarak tojásaiból, ősi sertésfajta zsírával, agyagkemencébe tett cserépedényben sült ki. Mégis az alábbi receptben foglaltak többé-kevésbé megközelítik a valóságot.

A bronzkori szamócatorta receptje

Összetevők: 5 tojás, 100 g méz, 800 g finomra őrölt búzaliszt, 200 g kölesliszt, egy csipet só, 250 g erdei szamóca.

Az elkészítés ideje: 40 perc

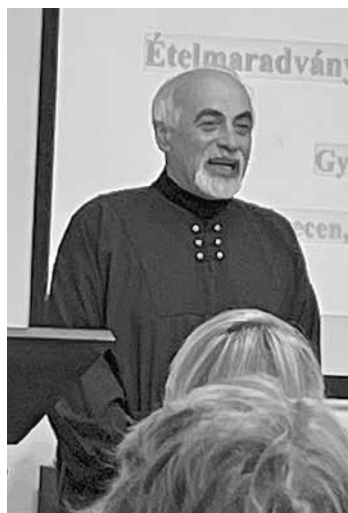
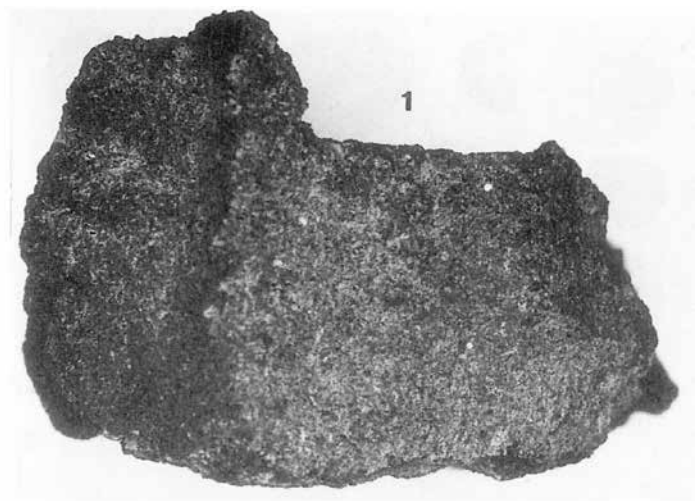
A sütés ideje: 10-15 perc, előmelegített kemencében, 200 °C-on

A kihűlés ideje: 1-2 óra

A lisztet és a sót összekeverjük, és egy szitába öntjük. A tojásfehérjét kemény habbá felfverjük. Közben a tojássárgáját a teljes adag mézzel elkeverjük, majd óvatosan ráöntjük a habra. A teljes adag lisztet körkörös keverés közben ráosztjuk. Az így keletkező masszát zsírral kikent tepsibe öntjük, és előmelegített sütőben 200 °C-on kisütjük. Közben a szamócát kevés vízzel és annak előzően nyert levével lassú tűzön felfőzzük. Az ebből készült sűrítménnyel töltjük meg, és kenjük be a kisült tortát.

A következő számban folytatjuk.

Dr. Szabó Alexandra Olga

Hitéleti programok adventben a Szent Anna Főplébánián

December 1-től 18-ig tartó adventi adománygyűjtésre hív a városi Karitatív Testület összefogásban az önkormányzattal, a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyével, a Hajdúdorogi Főegyházmegyével és a Tiszántúli Református Egyházkerülettel. Ezzel enyhítenek a nehéz helyzetű családok és idősök nélkülözésén. Külön köszönjük, ha az adományozás során cukor- vagy gluténmentes élelmiszert is helyeznek a szeretet-tasakba, amely leadható a sekrestyében vagy a plébániairodán.

- **December 2-től** hétköznapokon 06.00 órától rorate-szentmise, amelynek végén énekeljük az Úr angyalát, és szombatonként a szentmise után reggeli teázásra hívjuk Kedves Testvéreinket az 5. terembe. Ezeken és a többi szentmisén felolvasásra és ministrációra hívom és várom a felnőtteket és a gyerekeket. A felolvasáshoz feliratkozhatnak a sekrestyében. 07.00 órakor nem tartunk szentmisét.
- **December 7-én 16.00-tól** adventi filmes délután az Apolló Moziban
- **December 8-án 09.30-tól** Mikulás-ünnepség a székesegyházban
- **December 8-án 19.00-tól** a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara orgonatanaszakos növendékeinek adventi koncertje
- **December 14-én** kezdődik és kilenc napig tart a Szent Család-járás áhítat a 07:45-től a Szent Anna-székesegyházban
- **December 15-én 17.30-tól** ünnepélyes esti dicséret a székesegyházban
- **December 15-én 19.00-tól** a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kara orgonatanaszakos növendékeinek adventi koncertje
- **December 17-én 09.00** órától a Karitás karácsonyi csomagosztása a plébánián
- **December 19-én, 08.45-től** lesz székesegyházunk karácsonyi nagytakarítása, betlehem- és karácsonyfa-állítás. Minél többen vegyük ki részünket a munkákból!
- **December 21-én** „EGY TÁNYÉR SZERETET” mottóval fiatal vállalkozók egy csoportja fog főzni rászorulóknak és hajléktalanoknak. Ehhez süteménnyel, szaloncukorral, teával bárki hozzájárulhat és a 13.00 órakor kezdődő ételosztásnál segíthet a Böszörményi úti Shell benzinkútnál. A sütemények leadhatók a 7. teremben 11.00 és 12.00 óra között.
- **December 21-én 19.00** órától a Lautitia Kóruscsalád koncertje
- **December 24-én 15.30-kor** hittanos gyermekeink karácsonyi pásztorjátékot adnak elő templomunkban. Utána 16.00 órakor kezdődik Urunk születésének vigíliai (előesti) szentmiséje. 17.00 órától 23.00 óráig templomunk ZÁRVA LESZ. 23.00 órakor nyitjuk ki a székesegyházat, és kezdjük az éjféli szentmise kezdéséig tartó énekes-zenés áhítatot.

ÁLLANDÓ SZOLGÁLATI LEHETŐSÉGEK SZÉKESEGYHÁZUNKBAN:

- **Felolvasás** a vasár- és hétköznapi szentmiséken (a szentmise előtt kb. 10 perccel a sekrestyében átnézhető a felolvasnivaló).
- **Családok** jelentkezhetnek a szentmise adományainak (kenyér, bor és víz) felhozatalára az oltárhoz. Ehhez szükséges egy rövid egyeztetés a szentmise előtt.
- **Férfiak és nők** egyaránt segíthetnek a perselyezésben.
- **Bátorítom a gyerekeket** és fiatalokat (fiúkat és lányokat), hogy ministráljanak a vasár- és hétköznapi szentmiséken. Már elsőosztályos kortól jöhetnek a gyerekek. A nagyobbak majd betanítják a kisebbeket.
- **Templomunk** őrzése a hétköznapok valamelyikén és vasárnap délutánonként néhány órában.
- **Templomunk** bemutatása előre bejelentkezett csoportoknak magyarul, angolul vagy németül.
- **Látogatók** kalauzolója az Őseink Hite kiállításán.

Szeretettel várjuk azon diákok és felnőtt testvéreink jelentkezését, akik szívesen részt vennének ezen szolgálatokban! Önkéntes szolgálatvállalásukért illesse őket hálás köszönet!

Szerk.